

fundamentální ontologie by však, spolu s Husserlovou fenomenologií, měla být rovněž zpracována v samostatné studii.

Rovněž Sartrovu filosofii, z níž je možné upozornit zejména na tzv. negativní ontologii, je třeba chápat v historických souvislostech světa, který podruhé ve 20. století prožívá válečné šílenství a posléze se z něj těžko vzpamatovává. Hlavním tématem pro Sartra je otázka lidské svobody a odpovědnosti, ontologické úvahy o bytí, podstatě, vědomí a čase slouží jako východisko.

Jednota fyziky a filosofie dnes

Dnešní fyzika a filosofie nacházejí mnoho společných témat. O mnoho víc ale jednotnost deklarovaná v nadpisu již neznamena. I nadále přetrvává antropologické a scientistické schizma ve filosofii, kategorie jako jsou čas, prostor, událost, dění bývají zpracovávány zcela mimoběžně bez možnosti najít společnou řeč. Různost pohledů je samozřejmě vítaná, ale pokud si nechceme pouze sdělovat své dojmy a prožitky, vyprávět své fantazie, je nezbytné se shodnout v několika základních předpokladech vymezujících vzájemný vztah světa, člověka a možnosti lidského poznání.

Fyzika (a vůbec přírodní vědy) a filosofie nejsou jednotné jako za časů Aristotela či Descarta a zřejmě to ani není žádoucí. Všimněme si ale, co vlastně tvoří dělicí čáru mezi antropologicky a scientisticky orientovanou filosofií. Domnívám se, že základní témata filosofů, jakými byli Augustin, Husserl, Bergson, Heidegger, Sartre by se dala charakterizovat otázkou, jak čas vyjevuje naše bytí. Je to věčný problém zachycení nevratnosti času, stále dokola se opakující otázka na minulost a budoucnost a zejména podstatu přítomnosti a naší existence, jejíž hlavní rozměr se zdá být časový. Bytí a čas, Bytí a nicota, Trvání a současnost — samotné názvy děl jsou dostatečně výmluvné. Nevratnost času a snaha o zachycení našeho bytí v okamžiku mezi minulostí a budoucností, který vlastně není. Okamžik, který není a při-

tom je v něm zadrženo naše vědomí minulosti a očekávání budoucnosti. Jenom naše existence, pobyt, duše dokáže prožívat bytí, které není, interval nulového rozměru, ne-bytí, které je, minulou skutečnost, která již není po teď, ale díky níž ono teď je právě takové, jaké je. Zážitek vnímání, bytí pro sebe jsou nevměstnatelné do fyzikálních rovnic, pro které minulost a budoucnost nepředstavuje žádný rozdíl, pro které neexistuje šipka času a které pracují s procesy vratnými, s bytím, které se nikdy o svůj konec nemuselo strachovat. Tyto dva pohledy jsou samozřejmě nesouměřitelné. Tím spíše, že nejde vždy jen o intelektuální zážitek pochopení sebe sama, svého směřování a vlastní konečnosti, ale velmi často o vysvětlení možností svobodného lidského konání, které opět v rovnicích, jimž stačí zadat výchozí podmínky, aby dodaly výsledek s libovolnou přesností a naprostou jistotou, nemá místo. Deterministický svět zákonů invariantních vůči času a svět svobody a nevratného vývoje. Podaří-li se překonat toto rozdělení a spojit tyto světy jednotným vysvětlením, podobně jako se podařilo spojit svět sublunární a supralunární, bude to i možnost pro smazání hranice mezi antropologickou a scientistickou filosofií, možnost společné řeči fyziky a filosofie.